

De Belastingdienst is in het nieuws en zal dat ook de komende tijd weer zijn. In dat nieuws zal veel kritiek komen op de organisatie, en helaas soms ook op de medewerkers. Kritiek die hard aankomt bij collega's die al jaren roeien met de riemen die ze hebben. Maar aan wie, ondanks waarschuwingen, de afgelopen jaren de professionele ruimte en regelruimte ontnomen zijn. Een vreselijk voorbeeld daarvan is terug te vinden aan in het onlangs verschenen rapport van PwC over het systeem FSV (fraudesignaleringsvoorziening). In dat rapport wordt beschreven hoe de door Toeslagen in het systeem opgenomen waarde O/G (opzet/grove schuld) vaak als vraag bedoeld was, maar door de afdeling inning als conclusie werd opgevat. Daardoor werd burgers, waarvan niet met zekerheid was vastgesteld dat zij fraudeerden, massaal een betalingsregeling geweigerd. Efficiency bij Toeslagen en efficiency bij de inning, die in die tijd werd omgevormd tot een "massaal proces", leidde ertoe dat niet meer werd gecheckt wat de aantekening O/G nu eigenlijk inhield. Burgers werden daarvan het slachtoffer.

Deze burgers waren opgescheept met een toeslagensysteem dat ooit bedoeld was om hun te helpen, maar dat door de combinatie van strenge wettelijke regels en een door de politiek bedongen zeer efficiënte en (dus) onbarmhartige uitvoering, ontaardde in een systeem dat een deel van hen naar de financiële en persoonlijke afgrond voerde.

Het valt op dat in het geval van toeslagen in wet en uitvoering meerdere zijden van het Nederlandse politieke spectrum terug te vinden zijn. Aan de ene kant wordt een ingewikkeld systeem ingevoerd dat burgers helpt om een waardig bestaan te voeren, aan de andere kant wordt de morele overtuiging dat iedereen toch zeker een stukje van de kinderopvang moet betalen gecodificeerd. Vervolgens wordt op de uitvoering zodanig beknibbeld dat het doel van de regeling, het helpen van burgers, voor een deel van hen volkomen uit het zicht raakt. Als in de loop van de tijd blijkt dat het systeem ondanks die strenge regels niet goed werkt, wordt niet nagedacht over het systeem, maar worden in de waan van de dag door de politiek ook de overige burgers de duimschroeven aangedraaid met nog strengere regels. Dit lijkt voor meer van deze regelingen te gelden, met name voor regelingen die zijn bedoeld om slachtoffers van de manier waarop we de samenleving hebben ingericht te steunen. Zie de controle op tandenborstels bij de bijstandsuitkering of de eindeloze stroom van dure schadebepalers die op slachtoffers van de aardgaswinning wordt afgestuurd voor bedragen waarvan je deze mensen net zo goed op korte termijn had kunnen helpen.

Het lijkt erop dat de politieke "waan van de dag" steeds belangrijker wordt. Een goed voorbeeld daarvan is de schadevergoedingsregeling voor de burgers die zijn geraakt door de toeslagenaffaire. Deze regeling is door de politiek gedictieerd, waarbij ambtelijke waarschuwingen in de wind zijn geslagen. Na een voorspellend stuk in De Correspondent eerder deze maand blijkt deze regeling nu inderdaad zo uit te werken, dat ook de Bulgaren die een deel van het probleem indirect veroorzaakten door écht te frauderen, nu recht hebben op een schadevergoeding. De hoogte van de schadevergoeding is bovendien volkomen buiten de lijn die de overheid normaal kiest bij schade door overheidshandelen, bijvoorbeeld voor slachtoffers van Chroom-6. Er lijkt op dit punt geen afweging te hebben plaatsgevonden. Een aantal regelingen omtrent Corona lijkt hetzelfde spoor te volgen: voorstellen van de Kamer, die niet direct iets lijken toe te voegen, moeten worden uitgewerkt.

Deze afweging is nu juist typisch iets dat door een onafhankelijk ambtelijk apparaat dient plaats te vinden: wat krijgt een burger die slachtoffer is van overheidshandelen? Los van de

waan van de dag kan dan bekeken worden of er lijn zit in de schadevergoeding over verschillend overheidshandelen heen. De politiek heeft, ondanks alle goede voornemens, volstrekt lak aan uitvoeringstoetsen en aan de vraag of iets al dan niet uitvoerbaar is.

Natuurlijk is een goede regeling voor echte slachtoffers van overheidshandelen een groot goed. Uiteraard is er het politieke primaat en moeten ambtenaren zo goed mogelijk uitvoeren wat de politiek beslist. Maar uit de gang van zaken rond Toeslagen blijkt dat zo'n regeling niet door de politiek ontworpen moet worden, maar door een goed toegerust en professioneel ambtelijk apparaat. Daar kunnen de regels worden vastgelegd en kunnen verschillende gevallen worden vergeleken, voordat een uitkomst wordt vastgelegd die door de politiek wordt goedgekeurd. Dat geeft de politiek de ruimte om zich met de grote lijn bezig te houden. De politiek dient zo'n ambtelijk apparaat te faciliteren en niet bij elke kleine crisis te confronteren met weer nieuwe bezuinigingen en efficiëncyslagen. Een overheid die de burger dicht op de huid zit kan niet enkel door efficiency gedreven worden. Ja, dit is een pleidooi om de afstand tussen uitvoering en politiek te vergroten.

Een andere oplossing kan ook zijn dat de overheid de burger minder dicht op de huid zit. Stop met het geven van ondersteuning uit verschillende potjes met elk hun eigen administratieve spoor, van verschillende bronnen, deels fiscaal en deels niet fiscaal. Burgers raken daarin de weg kwijt: ze vragen geld waarop ze recht hebben niet aan of worden slachtoffer van een fout bij zo'n aanvraag. Of ze worden te weinig gecontroleerd als ze de vrijheid hebben hun eigen administratie te voeren. Geef ondersteuning zonder uitgebreide eisen, op basis van eenvoudige criteria. Denk na over een basisloon in plaats van én toeslagen én bijstand én kinderbijslag én AOW én combinatiekorting én kindgebonden budget én ondernemersaftrek. Zie ook [het manifest](#) dat de VHMf in 2021 op haar site gepubliceerd heeft.

Zoals gezegd is de compensatieregeling voor de gedupeerden van toeslagen vérgaand door de politiek bepaald. Vertraging in de uitvoering van deze regeling wordt veroorzaakt door de ingewikkeldheid van de regeling, die ook nog eens steeds wordt gewijzigd en uitgebreid. Deze vertraging is niet te wijten aan onwil van de Belastingdienst (medewerkers). Onwil stellen zonder onderbouwing, zoals vanuit de politiek gebeurt, leidt niet tot herstel van vertrouwen. Noch van de burger in de overheid, noch van het ambtelijk apparaat in de politiek. Daarmee wordt dus ook het herstel van maatschappelijk vertrouwen teniet gedaan. Erger nog, door zo af te geven op Belastingdienstmedewerkers wordt dit genormaliseerd bij anderen in de maatschappij. Juist daarom zijn we blij dat [de Rechtbank Den Haag een "stop met schelden" dwangsom heeft opgelegd](#).

Probleem is dat in de maatschappelijke perceptie de Belastingdienst wordt vereenzelvigd met de door de wetgever vastgestelde regels. Nu duidelijk wordt dat het spaak loopt met de uitvoering van de compensatieregeling, zal de Belastingdienst dat in de maatschappelijke perceptie aangewreven krijgen. Zie ook de reacties op het [box 3-arrest van 24 december 2021](#). Onze volksvertegenwoordigers en politieke leiding zullen, net als nu telkens gebeurt, daar geen afstand van nemen. De door politiek en media geschetste vijandbeelden van de Belastingdienst ondergraven bovendien direct en indirect de compliance en onze leden ervaren dagelijks al het verminderde vertrouwen van burgers en bedrijven in de Belastingdienst. De "tweede toeslagaffaire" (zij het in omgekeerde richting) mag niet de komende vijf jaar het imago van de Belastingdienst gaan bepalen. Laat nu reeds gezegd zijn dat de Belastingdienst hieraan geen schuld heeft.

In het belang van het herstel van het vertrouwen in de Belastingdienst is het daarom nodig dat de Belastingdienst de vereenzelviging met de politiek en diens regelgeving zoveel mogelijk afzwakt. Dat kan de dienst nastreven door zich afzonderlijk te profileren. Bijvoorbeeld door als Belastingdienst persberichten uit te geven die louter de invalshoek uitvoering hebben en door telkens rectificatie te vragen als in de media de Belastingdienst wordt geïdentificeerd met een door de dienst uit te voeren regel.

De VHMf roept de leiding van de Belastingdienst, Toeslagen en Douane hiertoe op en gaat er vanaf nu vanuit dat de leiding zich achter de dienst en de medewerkers opstelt en dit soort berichten onmiddellijk scherp zal beantwoorden.